

๘. สันถวนปัญหา ๔๗

พระราชชาติตรัสถามว่า "พระผู้เป็นเจ้านาคเสน แม้พระพุทฺธพจน์นี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงภาสิตแล้วว่า 'ภัยเกิดแล้วแต่สันถวะละของฐลีส คือ รากะ โทสะ โมหะ เกิดแต่อารมณเป็นที่กำหนด, ธรรมชาติไม่มีอารมณเป็นที่กำหนด ธรรมชาติไม่มีสันถวะ ทั้งสองอย่างนั้น เป็นธรรมชาติอันมุนี คือ พระพุทฺธเจ้าเห็นแล้วแท้' ดังนี้. และตรัสอีกว่า 'ชายผู้บัณฑิต เมื่อพิจารณาเห็นประโยชน์ของตน พึงสร้างวิหารทั้งหลายให้เป็นทีรณรมย์แห่งใจ ยังภิกษุพหุสุตทั้งหลาย ให้อยู่ในวิหารนั้น' ดังนี้.

พระผู้เป็นเจ้านาคเสน ถ้าพระตถาคตตรัสแล้วว่า 'ภัยเกิดแล้วแต่สันถวะ ละของฐลีส คือ รากะ โทสะ โมหะ เกิดแต่อารมณเป็นที่กำหนด, ธรรมชาติไม่มีอารมณเป็นที่กำหนด ธรรมชาติไม่มีสันถวะ ทั้งสองอย่างนั้น เป็นธรรมชาติอันมุนี คือ พระพุทฺธเจ้าเห็นแล้วแท้' ดังนี้, ถ้าอย่างนั้น คำที่ว่า 'ชายผู้บัณฑิต เมื่อพิจารณาเห็นประโยชน์ของตน พึงสร้างวิหารทั้งหลายให้เป็นทีรณรมย์แห่งใจ ยังภิกษุพหุสุตทั้งหลายให้อยู่ในวิหารนั้น' ดังนี้ คำนั่นผิด. ถ้าพระตถาคตตรัสแล้วว่า 'ชายผู้บัณฑิต เมื่อพิจารณาเห็นประโยชน์ของตน พึงสร้างวิหารทั้งหลายให้เป็นทีรณรมย์แห่งใจ ยังภิกษุพหุสุตทั้งหลายให้อยู่ในวิหารนั้น' ดังนี้, ถ้าอย่างนั้น คำที่ว่า 'ภัยเกิดแล้วแต่สันถวะ ละของฐลีส คือ รากะ โทสะ โมหะ เกิดแต่อารมณเป็นที่กำหนด, ธรรมชาติไม่มีอารมณเป็นที่กำหนด ธรรมชาติไม่มีสันถวะ ทั้งสองอย่างนั้น เป็นธรรมชาติอันมุนี คือ พระพุทฺธเจ้าเห็นแล้วแท้' ดังนี้ แม้นั้นก็ผิด. ปัญหาแม้นี้สองเงื่อนไข มาถึงพระผู้เป็นเจ้าแล้ว พระผู้เป็นเจ้าพึงขยายแก้ไขให้แจ้งชัดเกิด."

พระเถรเจ้าทูลว่า "ขอถวายพระพร พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงภาสิตแล้ว แม้พระพุทฺธพจน์นี้ว่า 'ภัยเกิดแต่สันถวะ ละของฐลีส คือ รากะ โทสะ โมหะ เกิดแต่อารมณเป็นที่กำหนด, ธรรมชาติไม่มีอารมณเป็นที่กำหนด ธรรมชาติไม่มีสันถวะ ทั้งสองอย่างนั้น เป็นธรรมชาติอันมุนี คือ พระพุทฺธเจ้าเห็นแล้วแท้' ดังนี้. และตรัสแล้วว่า 'ชายผู้บัณฑิต เมื่อพิจารณาเห็นประโยชน์ของตน พึงสร้างวิหารทั้งหลายให้เป็นทีรณรมย์แห่งใจ ยังภิกษุพหุสุตทั้งหลายให้อยู่ในวิหารนั้น' ดังนี้.

ขอถวายพระพร พระพุทฺธพจน์ใด ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแล้วว่า 'ภัยเกิดแต่สันถวะ ละของฐลีส คือ รากะ โทสะ โมหะ เกิดแต่อารมณเป็นที่กำหนด, ธรรมชาติไม่มีอารมณเป็นที่กำหนด ธรรมชาติไม่มีสันถวะ ทั้งสองอย่างนั้น เป็นธรรมชาติอันมุนี คือ พระพุทฺธเจ้าเห็นแล้วแท้' ดังนี้, พระพุทฺธพจน์นั้น เป็นเครื่องแสดงโดยสภาวะ เป็นเครื่องกล่าวเหตุไม่เหลือ เป็นเครื่องกล่าวเหตุไม่มีส่วนเหลือ เป็นเครื่องกล่าวโดยนิปริยายโดยตรง เป็นคำสมควรแก่สมณะ เป็นคำสมรูปแก่สมณะ เป็นคำเหมาะแก่สมณะ ควรแก่สมณะ เป็นโคจรของสมณะ เป็นปฏิบัติของสมณะ เป็นปฏิบัติของสมณะ.

ขอถวายพระพร เปรียบเหมือนมฤคพญาสีหราชอยู่ในป่า เมื่อเที่ยวในไพรในป่า ไม่มีอาลัยในที่
อยู่ มีที่ที่เป็นที่อยู่อันบุคคลสังเกตุไม่ได้ ย่อมนอนตามความปรารถนา ฉันทิด, อันภิกษุพึงคิดว่า 'ภัยเกิด
แต่สันถวะ ละของธูลี คือ รากะ โทสะ โมหะ เกิดแต่อารมณ์เป็นที่กำหนด, ธรรมชาติไม่มีอารมณ์เป็นที่
กำหนด ธรรมชาติไม่มีสันถวะทั้งสองอย่างนั้น เป็นธรรมชาติอันมุณี คือ พระพุทธเจ้าเห็นแล้วแท้' ดังนี้.
ส่วนพระพุทธพจน์ใด ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแล้วว่า 'ชายผู้บัณฑิต เมื่อพิจารณาเห็นประโยชน์ของ
ตน พึงสร้างวิหารให้เป็นที่ที่นรมย์แห่งใจ ยังภิกษุพหูสูตทั้งหลายให้อยู่ในวิหารนั้น' ดังนี้, พระพุทธพจน์
นั้น อันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงพิจารณาเห็นอำนาจประโยชน์สองประการ จึงตรัสแล้ว, อำนาจ
ประโยชน์สองประการ เป็นไฉน? ธรรมดาว่า วิหารทานอันพระพุทธเจ้าทั้งหลายทั้งปวง พรรณนาแล้ว
อนุมติแล้ว ชมแล้ว สรรเสริญแล้ว, ทายกทั้งหลายให้วิหารทานนั้นแล้ว จักพ้นจากความเกิด ความแก่
ความตาย นี่เป็นอนิสงส์ในวิหารทานที่แรกก่อน.

คำที่จะพึงกล่าวยังมีอีก: ครั้นเมื่อวิหารมีอยู่ นางภิกษุณีทั้งหลาย จักเป็นผู้อันบุคคลสังเกตุได้
ง่าย จักเป็นผู้อันบุคคลทั้งหลายผู้ใคร่จะพบเห็น จะเห็นพบเห็นได้โดยง่าย, นางภิกษุณีทั้งหลาย จักเป็น
ผู้มีการพบเห็นได้โดยยาก ในที่อยู่ไม่เป็นที่กำหนด นี่เป็นอนิสงส์ในวิหารทานที่สอง. พระผู้มีพระภาค
เจ้าทรงพิจารณาเห็นอำนาจประโยชน์สองประการเหล่านี้ จึงตรัสแล้วว่า 'ชายผู้บัณฑิต เมื่อพิจารณา
เห็นประโยชน์ของตน พึงสร้างวิหารทั้งหลายให้เป็นที่ที่นรมย์แห่งใจ ยังภิกษุพหูสูตทั้งหลายให้อยู่ใน
วิหารนั้น' ดังนี้, แต่พระพุทโธรสไม่ทำความอาลัยในที่อยู่นั้น."

ร. "ดีละ พระผู้เป็นเจ้านาคเสน ข้อมวิสัยนาปัญหาที่นั่น สม
อย่างนั้น, ข้าพเจ้ายอมรับรองอย่างนั้น."